

naj se priklase, položivši hkratu članarino, pri deželnem komiteju za varstvo otrok v Ljubljani (pri deželnem predsedništvu).

Predsednik deželnega komiteja za varstvo otrok:
Ludovik marquis pl. Gozani m. p.

Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva.

(Dalje.)

„Veliko nevarnost od strani učiteljstva so spoznali tudi avstrijski škofje, zato so v zadnjem skupnem pastirskem listu zopet nanjo opozorili. — Ali smo mi Slovenci glede učiteljstva kaj na boljšem ko Nemci? In ne, to odločno in s prepričanjem trdimo, da ne — morda še na slabšem.“

Preden odgovorimo na to nesramnost, moramo povedati, da smo kot učitelji in odgojitelji katoličani, cenimo visoko Zveličarjeve nauke ter jih tudi uporabljamo pri vzgoji. Respektiramo svoje škofe kot naslednike apostolov, ravno tako spoštujemo dobre duhovnike, slabih se pa ogiblamo. Živimo po veri kot drugi verniki ter gledamo, da ne pridemo v nasprotje gledé verskih zadev z ljudstvom, med katerim živimo. Držimo se svoje prisege in izpolnujemo svoje stanovske dolžnosti, kolikor vsak more po svoji moči. Tako smo delali nekdanj in delamo tudi sedaj. Naš klerikalizem ni zadovoljen s tem. Kaj zahteva več in kaj drugega on nas, tega ne pove. Kakšna nevarnost preti od strani učiteljstva, tudi modro zamolči. Kolikor se spominjamo iz branja pastirskega pisma avstrijskih škofov lanske jeseni, ni bilo čuti o nobeni nevarnosti od strani učiteljstva, pač pa je bila v pismu neka posebna izjema in posebno priznanje. Zapomnili smo si to: „V marsičem bi želeli, da bi se izpremenile avstrijske šolske postave, ali zaradi ljubega miru in da ne nastanejo še večje zmešnjave, potrpiamo. Naše šole vobče so verske šole, po njih vlada še Bog.“ Kaj takega še ni slišalo avstrijsko učiteljstvo — do sedaj je vedno bliskalo in grmelo o brezverski šoli in brezverskem učiteljstvu. „Domoljub“ seveda to modro zamolči, ker je njegov namen, učiteljstvu jemati pri ljudstvu ugled in spoštovanje — sredstvo za to je pa obrekovanje. Tako uči klerikalna morala, ki se po krivici imenuje katoliška. Kolikor poznamo žitje nemškega učiteljstva, vemo, da je do skrajnosti delavno na pedagoškem polju, v mnogih rečeh nam je za zgled, njega

zlasti tistim, ki čuvajo nemškutarsko-kranjsko hranilnico, tistim, ki iščejo pri nji zavetja in tistim, ki ga tudi pri nji najdejo. Med temi so tudi bili mogočni gospodje. Tem je bilo zaradi tega moje delovanje za posojilnico v Krškem in moj trud za posojilništvo po Slovenskem sploh trn v peti. In to mi je očital tudi deželni predsednik baron Hein. Nikoli mi ni rekel — saj sem bil večkrat pri njem — da bi bil to in to na šolskem polju ali v svoji uradni službi zakrivil ali zamudil; ampak večni njegov refren je bil: „Was haben Sie mit diesen posojilnice“?

Kar človeka najbolj veseli, to mu je večkrat v pogubo. Mene je časopisje neizmerno veselilo, a dozdeva se mi, da mi je morda tudi časopisje kolikortoliko škodovalo, da mi ni bilo dano, v aktivni službi še eno leto ali dve šolstvu koristiti in da se nisem mogel lepše posloviti od svojega učiteljskega mesta v Krškem, na katerem sem stal skoro 28 let. — Baš letos mine 40 let, odkar sem začel redno prebirati časopisje že kot učitelj-ki kandidat. Začel sem z „Laibacher Zeitung“, ki sem jo takrat malo razumel in še to le s pomočjo raznih slovarjev in ki jo je imela moja gospodinja, uradniška vdova. Blag tovariš — že umrli Lavrič, učitelj v Graecu (doma iz Krašnje) — me je opozoril takoj na „Tovariša“ in „Novice“ (takrat poleg „Zg.

dela prevajajo v naš jezik ali pa jih rabimo tudi kot učne pripomočke pri pouku. Da smo zaslužili biti mi celo slabši od njih v očeh našega klerikalizma, potem morajo biti oni res pravi svetniki, ker mi priznavamo, da smo slabotni ljudje in kot taki seveda ničvredni.

„Nimamo sicer še protiverskega šolskega društva — toda duh naših liberalcev in socijaldemokratov je isti ko nemških, ki podpirajo „Prosto šolo“, duh našega učiteljstva, zlasti moškega, večkrat tudi ženskega, je isti duh liberalnih in socijaldemokratičnih nemških učiteljev. Nemško društvo „Prosta šola“ je klicalo in še kliče: Ločite šolo od cerkve, ven iz šol z duhovniki, ven iz šol s križem, z očenašem, češčenosimarijo, ven s pozdravom: Hvaljen bodi Jezus Kristus! In pri nas? Isti duh, in večkrat tudi iste besede odmevajo po shodih in listih našega učiteljstva. Le pogledati je treba učiteljske dopise v „Slovenskem Narodu“ in „Učiteljskem Tovarišu“. Potrdimo lahko: Vinar ni bolj podoben vinarju, kot je nemško učiteljstvo našemu učiteljstvu.“

Kar se tiče „Proste šole“, povemo klerikalizmu, da je pri nas še ni, a priti bo morala, ako bo klerikalizem uganjal z vero, šolo in odgojo tako lažnivo, obrekljivo, nesramno in podlo kakor sedaj. Ti ljudje se ne boje ne Boga, ne hudiča, ker tako nesramno lažejo. Vsakega učitelja, ki čita takšne gorostasne laži in taka obrekovanja, mora zgrabiti sveta jeza, izgubiti mora vero, ko vidi, da duhovnik z namenom laže in obrekuje pošteno šolo in pošteno učiteljstvo. Kateri učitelj je pisal v „Slovenski Narod“ v tem duhu o „Prosti šoli“? Ali je bil podpisan pisatelj članka, da ve klerikalizem, da to izvira iz učiteljskih krogov? Kje je pisano v „Učiteljskem Tovarišu“? Katero društvo je to govorilo in razpravljalo v tem duhu? Mi zasledujemo natančno vse pojave na šolskem polju, pa prebiramo tudi vse glavne politiške liste, a ne vemo ničesar o tem iz učiteljskih krogov. Kdo je bil pri sestavi liberalnega programa proti „Prosti šoli“ in ločitvi cerkve od države — mar ne učitelj? Taka pisava razburja duhove in navadno dožene ravno nasprotno, česar človek ne želi. Hudo je moral grešiti klerikalizem v Italiji in na Francoskem, da so pometali katehete iz šol, sedaj pa vpije, da preganjajo vero. Klerikalizem najbolj škoduje katoličanstvu s tem, da hoče imeti vse pod svojo oblastjo. Za dosego tega se poslužuje podlih sredstev, laži in obrekovanja, neti prepir, sovraštvo in zlorablja

Danice“ še edina slovenska lista), na katere sem se koj naročil. (Novce sem imel kot študent, doto po starših in lepe inštrukcije). V „Tovarišu“ sem se takoj zamaknil in se kot kandidat vsekako že prišteval k učiteljem ter pristopil že kot „nastopni učitelj“ h takratnemu slovenskemu „Kranjskemu učiteljskemu društvu“. Že leta 1868. sem poslal „Tovarišu“ prvi prispevek. Kako sem bil ponosen, ko sem videl prvič, da je bilo to natisnjeno, kar sem bil spisal. Vsakemu sem kazal tiskane vrstice. Ko sem tisto leto prvič potoval na Bled, sem ondi naletel na maturanta Škrlija (sedaj novomeškega sodnega nadsvetnika), ki sem mu tudi ponosno kazal dotično številko „Tovariša“, ki sem jo kakor kakšno svetinjico nosil s seboj. V šolskem letu 1868/9 sem po dovršeni dveletni preparandiji z dobrim izpričevalom učiteljske usposobljenosti še nadaljeval svoje študije na ljubljanski realki; pa kot dijak sem tudi pisal nekoliko za „Tovariša“. Kot učitelj v Idriji sem sodeloval v mali meri skoro pri vseh listih, kolikor jih je pač takrat bilo, in jih podpisal z naročnino. Kot nadučitelj v Ljutomeru l. 1873. nisem miroval prej, dokler nisem prišel na dan z listom „Slovenski učitelj“, ki je izhajal pet let in se tiskal v Mariboru.

(Sledi.)

vero, da pridejo ljudje ob njo in ob spoštovanje do duhovstva. Potem nastane katastrofa in vpitje, da se vera zatira, duhovščina preganja in križ meče iz šol i. t. d. Pri nas je še vse mirno, ljudstvo je še pobožno ter vdano Bogu in duhovščini, a svetujemo vam pa: Ne igrajte so z ognjem! Pride čas, da se bodo take lopovščine drago plačevale. Tudi mi trdimo, da ni vinar bolj podoben vinarju, kakor so klerikalni voditelji podobni svojemu časopisju. — Razdirajoči krivoverci!

„Nemški učitelji trdijo: Če gremo v cerkev, gremo samo prisiljeni, da nadzorujemo otroke, ne iz prepričanja. No, večina naših učiteljev niti tega ne stori, in če pridejo v cerkev — mila ti majka — kako nedostojno je njihovo obnašanje vsled nadutosti. Ne ve, kam ki se dejal revež, in kako bi se bolj pohujšljivo obnašal. Zato je želeli, da tudi še to nadzorstvo opuste, ker to nadzorstvo večkrat ni nadzorstvo, ampak naravnost pohujšanje otrok!“

Kaj takega more pisati le človek, ki v strasti, škodoželjnosti in v hinavskem svetohlinstvu želi bližnjega moralisko ubiti in spraviti s poti. Takšni boji niso nič novega — na katoliški podlagi. Kaj pa imajo opraviti nemški učitelji z našim učiteljstvom? Kdo jih pa pozna med ljudstvom, da mu jih stavljajo pred oči kot zgled pohujšljivosti? Ali mar tudi teh ne obrekuje podlo in nesramno po časopisih kot nas naš skrbni klerikalizem? Koliko smemo dati vere klerikalnim izjavam, nas uči ta članek v „Domoljubu“. Zadnja izjava v „Slovencu“ o ljubljanskem učiteljskem društvu, da naj kateheti poučijo otroke o vedenju in disciplini v cerkvi, je bila točna, prava in na svojem mestu. Verske zadeve so v prvi vrsti skrb kateheta. Ta poučuje verouk, njegova dolžnost je tudi poučiti šolsko mladino, kdaj naj pri maši kleči, vstane, se prekriža i. t. d. Učiteljeva dolžnost pa ni, da bi bil v cerkvi za policaja. Če se otrok vede nedostojno, se posvari ali kaznuje v šoli in ne javno v cerkvi. Ta izjava ljublj. učiteljskega društva je bila najbrže povod temu klerikalnemu izbruhu. Iz tega se vidi, kako hudoben, brezvesten, obrekljiv in škodoželjen je nekateri katoliški duhovnik, ki ima vero samo na jeziku, v dejanjih so mu pa vera, verska vzgoja, resnica in poštenje deveta briga. Očitaneje pa o nadutosti in pohujšljivem vedenju učiteljstva v cerkvi je ravno tako podla klerikalna laž. Učitelj-odgojitelj, da se vede v cerkvi naravnost v pohujšanje otrok — ba! Učitelj mora biti zaradi svojega poklica v šoli in drugod zgled dostojnemu vedenju — in ta naj hodi v javno cerkev pohujšavat z nedostojnim vedenjem otroke! Kaj takega more učiteljskemu stanu vreči v obraz edini klerikalizem, ki nima nobenega sramu, poštenja in resnicoljublja. Pa naj z imeni navede dotične učitelje! Vemo pa že naprej, da tega ne stori, ker je lagal, jemal čast in poštenje vsemu učiteljstvu z namenom, da ga očrni v očeh preprostega ljudstva. To je namen krivoverskega našega klerikalizma.

„Z verskim prepričanjem in življenjem je torej zlasti moško mlajše učiteljstvo popolnoma pod cesto — in žalibog mnogo starejših jim sledi. O nekem nadučitelju se je izrekla sodba: Stari je bil dober, pa sinova učitelja sta ga spridila. Žalostno, pa resnično! Tako mnogi starejši učitelji drve za mladimi brez lastne volje.“

To je vrhunec nesramnosti! Kaj takega ne more pisati nihče drugi, kakor globoko moralno propadli naš klerikalizem. On ve prav dobro, da bi se taki izjavi smejal vsak pameten in razsoden človek, zato ni tega objavil naš prijatelj „Slovenec“, marveč se je poslužil med našim narodom razširjenega tednika „Domoljuba“, da bi se dobro in nerazsodno naše ljudstvo zgrazalo nad nami, nas sovražilo in se odvrčalo od nas. To je

res prav lepo katoliško delo, priporočano in blagoslovjeno od Kristusovega namestnika, višjega pastirja ljubljanskega samega. Kakšnega prepričanja smo, smo že povedali. A s tem ni naš klerikalizem zadovoljen. Zahteva, da bi se učiteljstvo valjalo v prahu in na kolenih pred njim, mu poljubljalo roko, snažilo obuvalo, bilo brez lastne volje in mu brez prepričanja vdano tudi v posvetnih zadevah, se trkalo na prsi, zavijalo oči proti nebu in neprestano molilo, a pri tem sovražilo iz dna duše vsakega, ki ne dela tako, opravljalo, lagalo, delalo med narodom propagando za klerikalne namene; ako ne gre izlepa, pa s prepirom, z zlorabo vere, s hinavskim zavijanjem resnice — in to vse na katoliški podlagi! Naš klerikalizem uči Kristusove nauke po cerkvah, a se tega noče držati, noče živeti po teh lepih naukih!

(Dalje.)

Bedno stanje učiteljstva in zahteva po odpomoči.

Na javnem splošnem shodu štajerskega učiteljstva v Gradeu, dne 2. februarja 1907, govoril Karel Gassareck. Po originalu poslovenil — ij —

(Dalje.)

Srednji stan, k kateremu spadajo rokodelci, trgovci, mali posestniki, delavci, uradniki in učitelji, ugonabla sedanja državna politika.

Veliko posestvo, velika industrija in velika trgovina imajo na vesti, da je sedaj jako nevaren položaj.

Gospodarska zaprtija naše državo glede dovažanja živil ne dopušča delavcem, rokodelcem, uradnikom in učiteljem zdrave in močne hranitve. Meso je neprimerno drago in ne more kot živilo zavzemati onega mesta, ki bi mu moralo pripadati.

Pomislite: učiteljski stan — edini stan, ki ima dolžnost poklica, saditi v srcu mladine ljubezen do domovine in do vladarja — ta stan živi v bedi! To je nasprotje — to v resnici ne more biti, vsaj ne tako ostati.

To se še ni od nikogar zahtevalo. Zakaj vsak ljubi in vsaja ljubezen tam, kjer jo najde in vidi, tam, kjer se mu nudi dobro in ljubezni polno. Ljubezen brez protiljubezni ni za dolgotrajnost.

Življenje pa kaže tam priljubljenost, kjer se dobi razumevanje in prijaznost. Iz tega se razvija tudi političski položaj posameznika kakor celih stanov in skupin.

Naše plačilno razmerje sloni na § 55 drž. šol. zak. z dne 14. maja 1869 (2. maja 1883).

„Urnava postavne službene plače in način dobave se ima izvršiti po deželnem zakonodajstvu, za kar se je ravnati po sledečem temeljnem stavku:

Najnižja plača, pod katero ne sme iti nobena šolska občina, mora biti tako odmerjena, da lahko učitelji in podučitelji posvetijo vse svoje moči svojemu poklicu, in da prvo omenjeni tudi lahko zdržujejo svojo rodbino, primerno krajevnim razmeram.“

Dve določili sta v tem nazadnjaški:

1. da so občine dolžne plačevati učiteljstvo,
2. da krajevne razmere določujejo temeljno plačo.

Glede plačevanja učiteljskih prejemkov je omeniti sledečo zgodovinsko pot.

Najpoprej so plačevali starši po šolskem otroku učitelja. (Gassareck pravi: den Schulhalter). Učenec popolnoma jasno vidi, koliko je poučevanje (Unterrichtsleistung) vredno: par krajcarjev in grošev, nekaj klobas in šunk, ki jih on prinese, vrh tega pa še učitelj pobira žito, vino, predivo,